

Микола Маліборський

ЕПІЗОДИ З АВТОБІОГРАФІЇ

Спогади

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

УДК 82-312.6

ББК 84-4

М 19

Маліборський Микола

М 19 Епізоди з автобіографії : Спогади / М. Маліборський. —
Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2012. — 160 с.

ISBN 978-966-10-7961-7

Історія життя М. Маліборського — це жива історія цілого покоління. Автор цікаво і правдиво розповідає про події як світового масштабу, так і особисті, очевидцем і сучасником яких він був — Другої світової війни, сталінських репресій, заслання у Воркуті, проживання у Казахстані, реабілітації. Хоч було багато страждань, автор згадує передусім добрих людей, їх витривалість, благородні вчинки. Він хотів засвідчити, що ніяка темна сила «не скує душі живої».

УДК 82-312.6

ББК 84-4

Охороняється законом про авторське право.

Жодна частина цього видання не може бути відтворена в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.

«Учи неложними устами сказати правду»

(Т. Шевченко «Муза»)

*М*оже, комусь пощастило пройти життя рівним та широким шляхом. Я йшов вузькою стежкою, яку сам намагався протоптати. Але прямував не навмання — мене вабив приклад людей, які жили для ближнього, громади, народу. Був свідком подій, що могутньою хвилею захопили в своє річище й мене, а згодом кинули на довгі роки в умови, спроможні знівечити, спустошити душу людини. Тепер настав час оглянутися і розповісти про те, що, по суті, було живою історією цілого покоління.

ВИЖГОРОДОК

*В*ижгородок (Вишгородок) на Крем'яничині — це колись славне місто Вигошев, яке згадується ще в Іпатіївському літописі у 1152 році.

У 20–30 роках ХХ століття був тут ринок з ратушею, оточений чотирикутником переважно одноповерхових кам'яних будинків з крамницями; нижче за річкою — Торговиця; над нею на пагорбі — Замчисько; на Замчиську — церква і цвинтар. До ринку прилягала гарно розмальована синагога — гордість єврейського населення, власників крамниць, кравців, столярів. Під ринком тягнулися великі льохи, про які між людьми ходили фантастичні легенди. Одним словом — місто.

На північ від ринку розкинулось Передмістя, на південь — Фільварки. Назви ці стародавні. Тепер на Фільварках не було й сліду від колишніх панських фільварків, а на Передмісті вже не процвітали ремесла. Були це прилеглі до ринку села з хатами під стріхами, з білими стінами та чорними призьбами, з подвір'ями, хлівами, стодолами, садочками, городами, кіньми, коровами, свиньми, з курячим кудкудаханням, з гусячим геґеканням, співом дівчат та парубків у літній вечір, тарахкотанням терлиць і стукотом щіпів на токах.

Фільварки від великої церкви спускалися вниз до Оболоні, яка відділяла місто від найближчого невеликого присілка Видумки. На Оболоні зійшлися дві річечки: більша текла з села Думанинки і звалася людьми Думанинською (тепер офіційна назва Свинорийка); менша — без назви — бігла з яру з поетичним найменуванням Кринки.

У цій казковій долині, оточеній пагорбами та проваллями, крім Оболоні, розкинулись біля річок пастівники та городи. На одному з них у 1912–1913 роках мій батько Василь Маліборський поставив хату з каменю, який набив у проваллях під своїм полем. У цій хаті, на зло світовій війні, що палала вже другий рік, народився я 18 грудня 1915 року.

Якщо комусь доведеться мандрувати з теперішнього районного центру Ланівці до славнозвісного Збаража, він з пагорба побачить вже не місто, а село Вижгородок, що тоне в зелені ясенів та осокорів, з школою, будинком культури, крамницями. З лівого боку серед пагорбів до нього усміхнеться долина з оболонню, городами, пастівниками, дві річечки, що виблискують на сонці, та рівний стовпчик диму над хатою під бляхою. Там я вже не мешкаю більше 55 років, але життя продовжується, свідченням чого є і цей димок над хатою, і гарно впорядкований город, і сміх малечі — внуків та правнуків Василя і Катерини Маліборських.

Не знаю, коли з'явилась сучасна назва Вижгородка. Батько чув від старих людей, що між ярами Кринки та Піддуби колись було місто Вижиїв; я десь читав, що сучасний Вижгородок — це колишнє місто-фортеця Вигошев, побудований князем Ярославом

Осмомислом одночасно з містом-фортецею Гнійницею (тепер Вишнівцевь).

Мої спогади про Вижгородок відносяться до 1918–1932 років, пізніше матимуть епізодичний характер.

Батько

Василь Іванович — високий на зріст, був людиною мирною, скромною, чесною, працьовитою, з почуттям особистої гідності господаря-хлібороба. З молоду оволодів мистецтвом килимкаря. Нашу Маму — Катерину Микитівну з роду Шемуда — привіз з села Манева, що біля Вишнівця. Був у нього ще один заробіток — їздив узимку до Збаража, Кременця, Тернополя за товарами для крамниць; возив до залізниці в села Карначівка та Максимівка мішки з житом, пшеницею, ячменем, вівсом, просом — усім, що родили чорноземні вижгородецькі поля та поля навколишніх сіл. Чимало йому доводилося горбитися під тими мішками. Головним купцем збіжжя був єврей Симхо. Він і йому подібні підприємці в інших містах Поділля та Волині постачали промислові райони Польщі, саму Варшаву запашним і дешевим хлібом з *kresów wschodnich*.

Селяни, в надії щось підзаробити, збиралися раненько на ринку. Симхові не доводилось переплачувати за послуги — бажаючих було багато. Люди й тому були раді — не стояти ж взимку коням без усякого діла.

Усе ж килимарство і фірманка були допоміжним заробітком. Батько був передусім хліборобом, і треба було бачити його на полі з перевішеною через плече сівалкою, коли він сіяв зерно у спраглу землю, відчував цілковите злиття себе — хлібороба — і землі, людини і природи... або на Зелені свята, коли він у вишній чистій сорочці, з закладеними за спину руками, неспішно йшов серед поля, здавалося, — величнішого вираження хліборобської, взагалі людської гідності бути не може. Намалюй та підпиши: «Господар землі». Повернеться з такої ранкової прогулянки та до Матері:

Кінець безкоштовного
уривку. Щоби читати
далі, придбайте, будь
ласка, повну версію
книги.